

En vetenskapligt undermålig samling teser

P T Bauer: Biståndsmyten. Timbro 1984.

»U-hjälpen är inte någon lösning på den nord-sydliga konflikten, utan tvärtom dess orsak. Biståndets allt överskuggande betydelse ligger i detta ytterst viktiga politiska resultat (...) Inget samhälle har någonsin behövt gåvor utifrån för att kunna utvecklas. Ekonomiska framgångar beror på personliga, kulturella, sociala och politiska faktorer, dvs. människornas egen förmåga, motivation och sedvänjor, deras institutioner och de styrandes politik (...) Hjälpen gör det möjligt för regeringen att föra en politik som direkt bromsar tillväxten och förvärrar

fattigdomen (...) Officiella överföringar har ofta hjälpt fram regeringar som varit fientliga till marknadsekonomin och sympatiskt inställda till sovjetideologin (...) Vad man än tycker om kolonialismen, kan man inte göra den ansvarig för fattigdomen i Tredje världen. En del av de mest efterblivna länderna har aldrig varit kolonier. . . Vidare har många av de asiatiska och afrikanska kolonierna gjort mycket snabbare framsteg under kolonialväldet än de självständiga länderna i samma område (...) Västerlandet har inte varit orsak till hungersnöden i Tredje världen. Dessa katastrofer har inträffat i efterblivna områden som praktiskt taget inte har några externa kontakter.»

Detta — och mycket annat makabert — står att läsa *inte* i en konservativ politisk argument-samling från femtiotalet utan i det nyliberala bokförlaget Timbros nyutkomna hopkok på uppsatser författade av en välkänd brittisk ekonomiprofessor vid namn P.T Bauer.

Om jag bortser från absurda förenklingar, direkta lögnaktigheter och faktafel är det kanske mest anmärkningsvärda i texterna det sätt på vilket Bauer lyckas använda sin akademiska skicklighet till att producera en vetenskapligt undermålig samling teser. Den vanligaste tekniken är att kritisera en teori genom att peka på skenbart motsäggande faktiska omständigheter som emellertid inte har ett dugg med

Kolonialismen kan inte göras ansvarig för fattigdomen i Tredje världen, anser ekonomiprofessorn P. T. Bauer, författare till boken Biståndsmyten.

det som skulle förklaras att göra. Ett illustrativt exempel får räkna: Teorin att imperialismen kraftigt bidragit till underutvecklingen motsäger Bauer med att de mest utvecklade länderna till helt nyligen inte alls hade några externa kontakter. Men imperialismeteorin har aldrig gjort anspråk på att förklara utveckling i isolerade länder utan tvärt om den bestickande omständigheten att länder som penetrerats av det internationella kapitalet hämmats i sin utveckling trots potentiell tillgång på kapital, teknik och marknader m.m. Bauers motargument har alltså inte ett vitten med det han kritiserar att göra.

Rimlig fråga

Men trots alla tokigheterna och den totala bristen på intellektuell och vetenskaplig integritet finns det också tankar och passager att fundera över i Bauers bok. Nu menar jag inte bara att det kan vara nyttigt för biståndspolitiker och administratörer samt den engagerade allmänheten att i så naken form som tänkas kan få studera motståndarnas argument. Nej, dessutom är det faktiskt alldeles rimligt att som Bauer ställa frågan om dagens bistånd och biståndsbyråkratier verkligen är till någon nytta för de fattiga i u-länderna eller om biståndet kanske rent av bidrar till att hålla utvecklingshämmande och odemokratiska regimer vid makten. Som något slags marxist vill jag till och med hålla med Bauer om att bristen på fria marknader varit och är ett av de allvarligaste utvecklingshindren och att biståndet i detta sammanhang ibland gör ont värre.

Problemet är bara att Bauer tror att kapitalismen kan skapa sådana fria marknader i u-länderna om den bara blir kvitt

staten och biståndet. I själva verket är det precis tvärtom! Den monopolism, den statsintervention, de biståndsapparater m.m. som Bauer utgjuter sig över är ett resultat av kapitalismens sätt att expandera i u-länderna. Vi vet bara allt för väl hur kapitalismen har genererat monopolism och statsinterventionism i våra egna länder. I u-länderna är det etter värre. Redan när kapitalismen kom till tredje världen var det i form av politiskt och militärt uppbackade affärsmän som snabbt monopoliserade merparten av handeln och produktionen. Problemet var inte att dessa affärsmän investerade en del av sina vinst — utan att de investerade så lite och enbart i ett fåtal sektorer, samtidigt som de hämmade annan ekonomisk verksamhet.

Inget val

Det var denna kapitalismens oförmåga att snabbt och dynamiskt utveckla den tredje världen som resulterade i att socialismen ställdes på dagordningen i ett flertal f.d. kolonier. Majoriteten av befolkningen hade helt enkelt inget val. Att idag t.ex. säga att länder som Mocambique och Tanzania i ljuset av framgångarna i t.ex. Sydkorea eller Elfenbenskusten borde ha satsat på marknadskrafterna istället för på statliga regleringar är ett hån mot kamraterna som bekämpade imperialisterna därför att de senares makt över marknaderna blockerade den kapitalistiska utvecklingen. Om det hade funnits ett dynamiskt kapitalistiskt alternativ (som i Sydkorea) vågar jag huvudet på att ett fåtal radikala nationalister aldrig lyckats samla en folkmajoritet bakom sig.

Till yttermera visso var det kapitalismens utvecklingshämmande funktionssätt som fick

stora delar av de inhemska affärsmännen och tjänstemännen att befolka och bemäktiga sig de f.d. koloniala statsapparaterna i sina länder för att på politisk och byråkratisk väg berika sig och tvinga det utländska kapitalet att dela med sig av sina monopol. Numera tycks u-landsövertaget ofta ha ingått äktenskap med transnationellt produktivt och (i växande omfattning) finansiellt kapital. Statsinterventioner, politiska och ekonomiska monopol m.m. florerar som aldrig förr. Och en stor del av biståndet till u-länderna går ut på att stödja dessa inhemska makt-havare och deras statsapparater i syfte att främja deras samarbete med biståndsgivarnas exportföretag. Exportföretagen ska ge givarländerna draghjälp ur den ekonomiska krisen och se till så att finanskapitalet får någonstans att göra av sina profitörer när det inte längre är lika lönsamt att investera i produktion i de avancerade länderna.

Om Bauer och hans nyliberala svenska epigoner vill ha ett slut på tafsandet på marknaderna i tredje världen får de med andra ord börja med att studera och tygla den avancerade kapitalismens självförstörande mekanismer. Men det har och kommer de förstås aldrig att göra. För socialister gäller det att inse att årtionden av försök att stävja och kanske till och med krossa kapitalismens destruktiva drag via politisk styrning i allmänhet och statliga ingrepp i synnerhet i stor utsträckning har misslyckats trots ovedersägliga framsteg i t.ex. Kina och Kuba. Detta är den verkliga utmaningen. Och dagens bistånd är ingen lösning utan en del av problemet. I så motto har Bauer rätt.

Olle Törnquist

ket annat
sa inte i en
argument-
let utan i
okförlaget
noppok på
iv en väl-
iprofessor

n absurda
lögnaktig-
let kanske
la i texter-
uer lyckas
ska skick-
en veten-
umling te-
kniken är
genom att
ötsägande
ter som
lugg med

Författare